

Előszó a Benczur-Társaság kiállításához

Irta: Ybl Ervin

Régi művészeti alkotások stíluskritikai meghatározásánál, ha az alkotó személyét nem tudjuk megállapítani, legalább a mű nemzetiségének, iskolájának meghatározására törekszünk. A régi művészeti emlékeknek legtöbbször oly határozott stílusi jegyei vannak, hogy azok alapján könnyen következtethetünk a művek eredetére. Nem így a modern alkotásoknál! Ha különböző országokból egy tömegbe hordott modern festményeket, szobrokat, melyeknek alkotóit nem ismerjük, nemzetiségek szerint kellene szétválasztani, bizonyára nagy zavarba jönnénk. Kevesen vannak ma a legkiválóbb művészegyeniségek között is olyanok, akiknek alkotásaiban a faji jelleg határozottan kidomborodnék. Nem egyszer vetették szemére a magyar művészetnek külföldön, hogy műveiknek nincsen nemzeti karaktere. Ugyanezt azonban épp ilyen joggal a legtöbb idegen országbeli művészre is ráolvashatjuk. Látogassunk csak végig a külföldi nagy tárlatokat és csekély árnyalatoktól eltekintve mindenütt ugyanazt a benyomást nyerjük. Vonatokozik ez úgy az ultramodernekre, mint a régi hagyományok apoloíra is. Oly erősek és folytonosak a nemzetközi művészeti áramlatok és oly különböző talajból fakadt forrásokból merítenek a művészek, hogy a faji jelleg legtöbbször háttérbe szorul. Nem segít ezen a helyi motívumok, a művész saját népének életéből, történetéből vett jelek ábrázolása sem, mert a stílus lényege nem a témában, hanem ennek miként való értelmezésében, földolgozásában rejlik. Dürer Itáliában sem lett olasz festő, bár nemcsak az ottani vidék és nép, hanem még inkább az itáliai olasz mesterek is hatottak rá.

A művészet elnemzetközieskedése a XIX. századnak szomorú eredménye. De ekkor is azok a legnagyobbak, kiknek alkotásaiban a nemzeti elszíntelenedés közepette a faji jelleg jut élénken kifejezésre. A barbizoniak, a francia impresszionisták, Puvis de Chavannes, a német Menzel, Böcklin, Marecs Leibl lehetnek erre a múlt század második felében a legjobb példák. A művészek nagy része elvesztette saját népük művészetének továbbképző erejében való hitét, nem saját művészeti múltjából és jelenéből, hanem külföldről várnak elhatározóan

Budapestre vonatkozó leírásoknak

Szerző: Ybl Ervin

Cím: Előszó a Benczur-Társaság kiállításához

Forrás: Nemzeti Ujság

3n

(Hely)

1925. 3. 1.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

408

Idő

"1925"

Személy

Helyszám

fontos utmutatást. Régente is internacionálisok voltak a művészeti mozgalmak, például az Itáliából eredő reneszansz és barokk átalakította az egész világnak művészeti hitvallását, azonban az egyes országok művészetének külön jellegét mégsem mosta el. A XIX. században az általános művészeti kultúra viszont annyira elsatnyult, hogy az uralkodó művészeti áramlatok és a vezető művészegyeniségek befolyása a művészeteknek nemzetekre való tagolódását alaposan lecsökkentette. A diadalmas francia irányok, vagy a müncheni naturalisták mindenütt fenntartás nélküli követőkre találtak. Ezeknek festésze az előbbieknél művészetének legszorosabb függvénye. De fajilag azoknak művészete sem jellegzetesebb, kik az előbb említett áramlatoktól magukat távoltartani igyekeztek. Általános nagy stílusbizonytalanság tapasztalható mindenfelé, mely a legkülönbözőbb irányokban való orientálódásnak ad teret. Rendkívüli ellentétek választják szét a művészeket és mindegyik szükségképpen saját igazára, irányának egyedüli jogosultságára esküszik. Mindez korunk művészeti kulturájának sekélyes voltát jelzi. Milyen más volt ez a középkorban vagy a barokk századokban. Ekkor egységesen ösztönös bizottsággal, kikerülhetetlen határozottsággal és energiával nyilatkoztak meg a művészeti akarás.

A művészi hitvallások közötti szakadékokat a mai kornak politikai és szociális fölfogásbeli ellentétei még jobban el-

mélyítették. A nagy összeomlás óta a műalkotások mögött keresik, kémelelik az embert és a mű stílusából következtetni igyekeznek a művész politikai vagy társadalmi hitvallására. Ha a kép vagy a szobor ultramodern törekvéseknek hódol, abból rögtön a művész radikális, sőt fölforgató eszmevilágára következtetnek. Ha pedig az alkotás konzervatív jellegű, úgy bizonyára a művész is békés, megbízható polgára a hazának. Nem kutatjuk most azt, hogy ebben a fölfogásban mennyi az igazság és hogy az új utak keresése a művészetben tényleg összefügg-e a lélek általános forradalmi elégedetlenségével, azt azonban le kell szögeznünk, hogy mindegyik párton a kelletnél jobban és gyakrabban hangsúlyozták esztetikai kérdésekben a politikai és szociális szempontokat.

Kétségtelen az is, hogy az ultramodern művészeti törekvések, melyek a világháború előtt Franciaországban születtek meg, az összeomlás után pedig Oroszországban és Németországban jutottak uralomra, nem váltották be a művészeti regenerálódás tekintetében a bennük hivatott reményét. A természetutárást tagadó, radikális expresszionisták most mind visszatáncolnak és a régi nagy mesterek művei nyomán keresik a megújítást. A nagy köd, mely a világ művészeti kulturájára ereszkedett és amely a biztos tájékozódást korlátozza, azonban még most sem kezd oszladozni és nem

látjuk hogy melyik irányban várható a jövő tisztulása. A világháború és forradalmak által meggyötört ember lelki-világa megingott és így természetes, hogy a kibillent emberi öntudat és az egyensúlyát veszített szociális tagolódás a művészetben is visszatükröződik. Másfelől a XIX. század művészete technikailag a fejlettségnek oly magas fokát érte el, hogy általános vágy támadt egy eszközzeiben egyszerűbb, de bensőségesebb, karakteresebb hittel teli művészet iránt. Manapság tehát mindegyik művészi alkotás kétszeres hitvallás tétel. Nemcsak meghitt önvallomás, hanem tüntető véleménynyilvánítás a művészet mai forogtatásában. Egyesek a bizonytalan jövőért minden eddigi eredményt feláldozni hajlandók, mások pedig féltékenyen őrködnek az évszázados munkával kivívott, tradíciós javak fölött.

A Benczur-Társaság, melyet a mester 1920. évi július hó 16-án történt halála után néhány tanítványa és tisztelője alapított és amely 1924. év tavasza óta megújítva folytatja működését, az utóbbi kategóriába tartozik. A társaság célja, hogy a mester emlékét ápolja és hogy oly törekvéseket támogasson, melyek a magyar művészi kultúra elmélyítését eredményezik. Kiállításával a régi művészeti hagyományok ápolását kívánja szolgálni. Az utóbbi segítségével óhajtja az eljövendő monumentális stílus talaját előkészíteni. A társaság elhárítja magát a bizonytalan jelentőségű próbálgatásokat, az akaratos kereséseket, a múlt eredményeit őrzi, ezt akarja átmenteni egy boldogabb és tisztább látó jövő generáció számára. A mostani kiállítás is ennek a tradíció-tiszteletnek harmonikus nyilvánulása, céltudatos tömörülés a régi nagyok művészete nevében.

Hisszük, hogy a magyar közönség is meg fogja érezni ennek a törekvésnek értékét és megértéssel fogadja a Benczur-Társaság legújabb bemutatókozását.